KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Asiantuntijalausunto
5.6.2023
185/03.01.01/2023

Kia Duché, Marko Nurmikolu

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

U 7/2023 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle aloitteesta kriittisten raaka-aineiden turvallisen, monipuolisen, kohtuuhintaisen ja kestävän saannin varmistamiseksi: (1) Komission tiedonanto kriittisten raaka-aineiden turvallisen ja kestävän saannin varmistamisesta kaksoissiirtymän tukemiseksi (2) komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kehyksen luomisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävän tarjonnan varmistamisesta ja asetusten (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta (kriittisiä raaka-aineita koskeva säädös).

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto kirjelmästä. Merkittävä osa EU-sääntelystä toimeenpannaan käytännössä kuntien ja niiden viranomaisten toimesta. Kuntakentän osallistuminen Suomen kannan valmisteluun on siten tärkeää ehdotusten vaikutusten ja käytännön toimivuuden arvioimiseksi.

Kuntalain 11 §:n mukaan kuntia koskevaa lainsäädäntöä, periaatteellisesti tärkeitä ja laajankantoisia kuntien toimintaa, taloutta ja hallintoa koskevia valtion toimenpiteitä sekä valtion- ja kuntatalouden yhteensovittamista käsitellään Kuthanekissa. Kuntaliito toivoisi, että tulevaisuudessa EU-säädöshankkeita käsiteltäisiin myös Kuthanek-menettelyssä. Paikallishallinnolle lainsäädännössä määritelty erityisasema lainsäädäntövaiheessa tulisi huomioida myös EU-kantojen muodostamisessa.

Komission säädösehdotuksen tavoite yleisellä tasolla on kannatettava. Kuntaliitto on tyytyväinen U-kirjelmässä esiin nostettuihin asioihin, mm. kuntien itsehallinnollista asemaa ja kuntien viranomaisia koskeviin huomioihin.

Säädösehdotukseen sisältyvät kriittiset raaka-aineet ovat pääsääntöisesti uusiutumattomia luonnonvaroja, joiden hyödyntäminen aiheuttaa joissain tapauksissa konflikteja paikallisten yhteisöjen ja kaivosyhtiöiden välillä. Suomen tulisikin neuvotteluissa varmistaa, että lainsäädännössä huomioidaan asianmukaisella tavalla osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä keskeiset ympäristövaatimukset. Paikallisen hyväksyttävyyden

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

saaminen sekä paikallisten ympäristöllisten vaikutusten huomioiminen tulee siten olla tärkeä osa valmistelutyötä.

Kaivoksen vastuullinen perustaminen sen etsinnästä jalostusasteelle asti on pitkä prosessi, joka kestää usein vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Viranomaisten lupa-asioihin käyttämä aika ei ole Suomessa merkitsevä tässä prosessissa. Iso osa hallinnollisten prosessien käyttämästä ajasta kuluu erilaisiin vuorovaikutusprosesseihin ja muutoksenhakuprosesseihin.

Kommentit U-kirjeestä:

Vaikutusten arviointi kansallisesti

Valtioneuvoston tulisi selvittää kansallisia vaikutuksia, sillä niitä ei ole vielä selvitetty. Suomesta löytyy EU:n tausta-aineistojen mukaan raaka-ainepotentiaalia.

Kaavio 3: Kriittisten raaka-aineiden esiintymät EU-27 (2020)

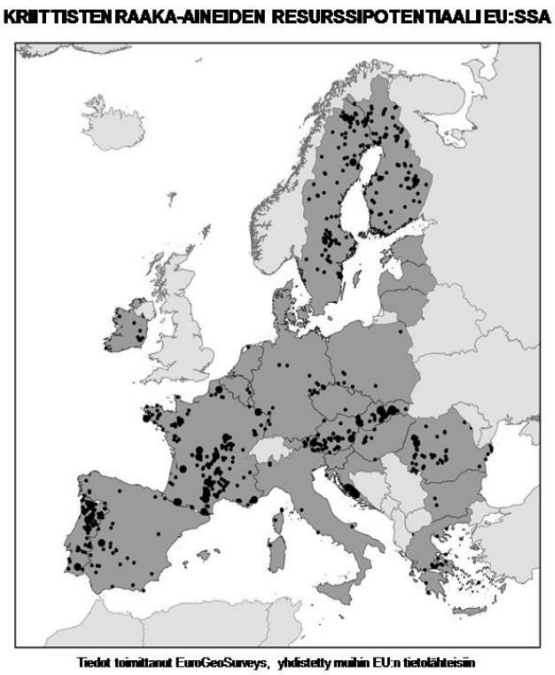

Olisi tarpeen saada yleiskäsitys tästä potentiaalista ja sen suhteesta asetukseen. U-kirjeluonnoksesta ei saa kokoavaa kuvaa lakialoitteen merkityksestä Suomen kannalta.

Kohta 5.2 Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Kuntaliitto toteaa, että olemassa olevat luvitukselle asetetut määräajat kansallisessa sääntelyssä johtuvat aiemmasta EU-sääntelystä eikä tällaisen määräaikasääntelyn lisääminen ole tarkoituksenmukaista. Asiaan liittyy samantyyppistä ongelmallisuutta kuin asioiden käsittelyn kiireelliseksi säätämiseen, jota AOA Pölönen on helmikuisessa ratkaisussaan käsitellyt.

Kohta 7 Ehdotuksen suhde perustuslakiin ja perus- ja ihmisoikeuksiin

(**Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto)**

Kuntaliitto pitää hyvänä valtioneuvoston kantaa siitä, *että jatkokäsittelyssä tulee tarkastella asetusehdotuksen 12 artiklaa, jossa säädettäisiin siitä, että kansallisten viranomaisten, mukaan lukien alueellisten viranomaisten, tulee soveltuvin osin ottaa kaavoituksen suunnittelussa huomioon kriittisiä raaka-aineita koskevien hankkeiden kehittäminen. Kaavoituksen suunnittelua koskeva säännös on epäselvä, minkä vuoksi ehdotuksen vaikutuksia jäsenvaltioiden kaavoitusta koskeviin asioihin on vaikeaa arvioida. Neuvottelujen edetessä on arvioitava, voidaanko ehdotetun 12 artiklan kaltainen säännös sisällyttää asetukseen, jonka oikeusperusta on SEUT 114 artikla.*

(Yhdenvertaisuus)

Arvioinnissa olisi huomioitava myös kaikkien luvanhakijoiden yhdenvertainen kohtelu (ei vain esimerkiksi kaivoshankkeiden yhdenvertainen kohtelu). Asetuksessa kiireelliseksi määriteltyjen hankkeiden lupien ohella esimerkiksi kunnallisilla viranomaisilla on monenlaisia erilaisia hankkeita luvitettavana, mukaan lukien luonnollisten henkilöiden hankkeita. Kun jollekin hankkeelle säädetään etusijamenettely, se käytännössä tarkoittaa sitä, että muut kuin kiireelliseksi säädetyt lupa-asiat joutuvat odottamaan viranomaisen resurssien vapautumista. Ehdotetun tyyppisellä sääntelyllä on katsottava olevan vaikutusta myös luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan.

9 Valtioneuvoston kanta

Kuntaliitto kannattaa valtioneuvoston kantaa koskien mm. kuntien itsehallintoa, kaavoitusta ja viranomaistoimintojen järjestämistä. Kuntaliitto esittää kuitenkin kannan tiukentamista koskien komission ehdotuksen artiklaa 12 (kaavoitus):

Muutosehdotus: Kaavoitusta koskeva kohta

”*Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota ehdotuksen 12 artiklan mukaisiin velvoitteisiin koskien alueiden käytön suunnittelua****. Kaavoitusta koskevat säännökset kuuluvat kansalliseen toimivaltaan ja ne tulee lähtökohtaisesti rajata ulos asetuksesta.*** *Asetusehdotuksen jatkokäsittelyssä on tarkasteltava, miten asetusehdotuksen 12 artikla vaikuttaisi kuntien harkintavaltaan kaavoitusta koskevissa asioissa. Asiaa on arvioitava myös osana ehdotuksen oikeusperustaa sekä suhteellisuusperiaatteen toteutumista*.”

SUOMEN KUNTALIITTO

Marko Nurmikolu
Johtava lakimies